



GÖTEBORGS  
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

# DIGITALT DELTAGANDE

En statistisk studie om kommunernas arbete med demokratisk digitalisering och politiskt deltagande

**Av: Anna Kuzmina**

---

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT-2016
Handledare:	Frida Boräng
Antal ord:	10 770

## Sammanfattning:

Denna studie tittar på om demokratisk digitalisering har någon effekt på politiskt deltagande i kommuner i Skåne och Västra Götaland. I Sverige har ökade inslag av deltagardemokrati med deliberativa inslag förespråkats sedan tidigt 2000-tal som ett sätt att öka det politiska deltagandet. För att göra detta har bland annat digitala verktyg så som medborgarpaneler och e-petitioner prövats i kommunerna. Tidigare forskning har visat ett visst samband mellan institutionell utformning och politiskt deltagande, och det har teoretiserats om digitaliseringens positiva effekter på det politiska deltagandet. Det har dock inte gjorts någon statistisk studie om demokratisk digitalisering i politiska institutioner och dess effekter på politiskt deltagande. Den här studien utgår ifrån teorier kring deltagarhypotesen, demokratiska innovationer och digital demokrati för att bygga ett teoretiskt ramverk och en kausal modell. Genom att använda data från en egen datainsamling och individdata från SOM-institutet har en statistisk flernivåanalys gjorts. Resultaten visar att demokratisk digitalisering i kommunerna inte har någon signifikant effekt på det politiska deltagandet.

Nyckelord: digital demokrati, demokratisk innovation, deltagardemokrati, politiskt deltagande.

## Innehållsförteckning

1. Introduktion .....	4
2. Syfte och frågeställning .....	6
3. Teori.....	6
3.1 Deltagarhypotesen .....	6
3.2 Institutioner och politiskt deltagande .....	7
3.3 Digitalisering och politiskt deltagande .....	9
3.4 Resurser, incitament och politiskt deltagande.....	11
4. Kausal mekanism och studiens hypotes.....	12
5. Metod och material.....	13
5.1 Design .....	13
5.2 Urval och avgränsning .....	14
5.3 Operationalisering oberoende variabel .....	15
5.4 Operationalisering beroende variabel .....	17
5.5 Operationalisering kontrollvariabler .....	19
5.6 Datainsamling.....	19
5.7 Generaliserbarhet .....	21
6 Resultat och diskussion .....	22
6.1 Demokratisk digitalisering i kommunerna .....	22
6.2 Flernivåregressionstabell för indexet för politiskt deltagande .....	24
6.3 Flernivåregressionstabell för de enskilda variablerna.....	26
6.4 Resultatsammanfattning och diskussion.....	30
7 Slutsatser .....	32
8 Referenser .....	34
9 Appendix.....	36

## 1. Introduktion

Det politiska deltagandets plats i demokratiteori är både självklar och inte på samma gång. Samtidigt som all demokratiteori måste förhålla sig till deltagandet i demokratin som en av dess grundläggande beståndsdelar, skiljer sig förståelsen av hur mycket deltagande en demokrati ska ha och vilken form av deltagande som är lämplig (för diskussion om detta se exempelvis Esaiasson & Westholm 2006:8-12; Nilsson 2005:36-40; Pateman 1970; SOU 2000:121-23). Från statligt håll framhåller man sedan en tid tillbaka det normativt önskvärda i högt politiskt deltagande både i val och mellan valen (se exempelvis SOU 2000:1 och prop. 2001/02:80). I Demokratiutredningen (SOU 2000:1:242) står det att ”alla medborgare bör ges möjligheter att delta i breda diskussioner också före beslut och mellan valen” samt att ”vi förordar en deltagardemokrati med förstärkta inslag av den deliberativa demokratiteorin”.

Med bakgrund i detta har en rad förslag, förändringar och åtgärder vidtagits för att öka det politiska deltagandet (se Betänkande 2001/02:KU14; SOU 2000:1; Gilljam et al. 2003; Wiklund 2005). Bland annat har ökade möjligheter till brukarinflytande och möjligheter till medborgarförslag på kommunal nivå införts. Under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet påbörjades de första försöken att utnyttja digitala verktyg för att öka det politiska deltagandet. Man införde då bland annat diskussionsforum, medborgarpaneler och ökade möjligheter att ta kontakt med kommunala företrädare (SKL 2010; SOU 1999:117). Ett av huvudbudskapen från statligt håll var att det är på lokal nivå som de stora förändringarna skulle göras (Gilljam et al. 2010:32) och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) fick 2007 3,5 miljoner för att utveckla detta arbete ytterligare (SKL 2010).

Gemensamt för alla dessa förslag och åtgärder är grundantagandet att institutionell utformning, i form av hur mottagliga och inbjudande kommunerna är för input från medborgarna, kan öka deltagandet. Man antar därmed att det är möjligt att utifrån ett top-down perspektiv öka det politiska deltagandet; ger man människor fler möjligheter så kommer dessa även att utnyttjas. Detta kan tolkas som en del av den deltagardemokratiska hypotesen där människor kan uppmuntras till deltagande genom ökade möjligheter till detsamma. Den empiriska forskningen kring hur institutionell utformning, speciellt på lokal nivå, påverkar det politiska deltagandet är dock inte så omfattande. Den tenderar att undersöka hur väl institutionella arrangemang passar in i idealtyperna av demokratiteoretiska modeller snarare än deras egentliga effekter (Smith 2007:194-195).

Ett särskilt utforskat område är hur digitalisering i allmänhet och digitala verktyg i synnerhet påverkar det politiska deltagandet. Sedan Internets genombrott på 1990-talet har det spekulerats fritt både kring dess möjliga demokratiserande effekter men även kring dess möjliga passiviserande eller ojämlikhetsfrämjande potential (för en diskussion om detta se exempelvis SOU 1999:117; Hacker & van Dijk 2000; Smith 2007; Wiklund 2005). De som förespråkar digital demokrati (också kallat e-demokrati och tele-demokrati) pekar på att digitala verktyg kan flytta demokratiska processer bortom tid och rum och därmed sänka trösklarna för deltagande. Motståndarna pekar samtidigt på att tekniken kan öka deltagandets ojämlikhet genom att ge ytterligare verktyg till de som redan deltar och stöta ifrån de som inte behärskar tekniken (Hacker & van Dijk 2000:55-56).

Diskussionen om institutioners utformning och digitalisering kopplas samman i konceptet democratic innovations (Smith 2007:1) – institutioner som är utformade specifikt för att öka det politiska deltagandet. Genom att experimentera med införandet av digitala medborgarpaneler, e-petitioner och möjligheter till synpunktsinlämning digitalt har Sveriges kommuner blivit ett intressant forskningsfält för frågor om demokratiska innovationer. Vissa kommuner har infört många olika digitala deltagandeformer, här kallat demokratisk digitalisering<sup>1</sup>, medan vissa har avstått från att införa något alls. Demokratisk digitalisering är intressant utomvetenskapligt utifrån ett ekonomiskt perspektiv då både pengar och tid läggs på demokratisk digitalisering. Inomvetenskapligt är det intressant utifrån ett institutionellt deltagarperspektiv; är det möjligt att öka det politiska deltagandet genom digitala innovationer på lokal nivå?

Denna studie kommer att bidra till dessa forskningsfrågor såväl teoretiskt som empiriskt. Teoretiskt kommer bidraget att bestå av att sammanföra insikter från flera forskningsområden och ge förslag på en kausal mekanism samt att pröva de teoretiska insikterna från olika fält. Empiriskt kommer studien att bidra med en egen empirisk kartläggning av utbredningen av demokratisk digitalisering samt en statistisk analys av effekten av denna på politiskt deltagande med hjälp av data från SOM-undersökningarna.

---

<sup>1</sup> Termerna demokratisk digitalisering, digitala demokratiska åtgärder, demokratiska e-verktyg, e-verktyg och digitala verktyg kommer i studien att användas synonymt.

## 2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att utifrån litteraturen kring institutionell utformning, digital demokrati och politiskt deltagande bidra till forskningen inom dessa områden. Studien ämnar göra detta genom att med statistisk design undersöka sambandet mellan demokratisk digitalisering och politiskt deltagande i kommunerna i Västra Götaland och Skåne.

Frågeställningen som studien ämnar besvara är: *har demokratisk digitalisering någon effekt på det politiska deltagandet i kommunerna i Västra Götaland och Skåne?*

## 3. Teori

Denna studie bygger teoretiskt på litteratur från olika fält. Först kommer Patemans (1970) deltagardemokratiska hypotes att presenteras. Efter detta kommer tidigare forskning som bygger vidare på hypotesen att presenteras och vilken betydelse den har för den här studien. Sedan presenteras den teoretiska bakgrunden och forskningen kring digital demokrati och, samt vad denna studie kommer att bygga vidare på och bidra med teoretiskt.

### 3.1 Deltagarhypotesen

I sin inflytelserika bok *Participation and Democratic Theory* (1970) skrev Carole Pateman att allmänhetens deltagande är oundgängligt för demokratin. Pateman (1970) menade att folket både vill och kan delta, men att de måste uppmuntras och ges möjlighet. Genom en genomgång av tidigare och egna fallstudier om deltagardemokratiska inslag inom industriella yrken visade Pateman (1970) att arbetare, när de gavs tillräcklig möjlighet, deltog i de deltagardemokratiska inslagen på sin arbetsplats. Vidare menade Pateman (1970) att arbetarna genom sitt deltagande utvecklade demokratipositiva egenskaper, som exempelvis ansvarstagande och political efficacy<sup>2</sup>. Genom att utveckla dessa demokratipositiva egenskaper skulle allmänheten fostras till att ta demokratiska beslut, vilket i sin tur var positivt för demokratin.

---

<sup>2</sup> Med political efficacy menade Pateman (1970) känslan av att ha kompetensen och självförtroendet att delta, på svenska ibland kallat demokratisk kompetens eller politiskt självförtroende. Jag kommer dock att använda den engelska termen.

Den kausala kedjan som Pateman (1970) följaktligen presenterade handlade om två led. Det första ledet visade att deltagandet från folket skulle öka om man införde institutionella möjligheter till inflytande på lokal nivå. Det andra ledet visade att folket genom deltagande utvecklade demokratipositiva egenskaper, vilket i sin tur stärkte sannolikheten för att de skulle delta i demokratin i framtiden. Även om teorin utgår från industrin som grund för demokratisering borde samma mekanism av ökat deltagande vara gällande även i den lokala kommunala demokratin. Genom att tillhandahålla fler möjligheter för medborgare att engagera sig i, och påverka, den lokala politiken borde deltagandet i den också öka. Detta menar även Gilljam et al. (2003;2004:2005), vars forskning bygger på samma resonemang. Denna studie intresserar sig för det första ledet i hypotesen, nämligen det om att institutionell design kan öka det politiska deltagandet.

### 3.2 Institutioner och politiskt deltagande

Sambandet mellan institutionell utformning och politiskt deltagande är omdiskuterat och saknar i viss mån empirisk underbyggnad. Smith (2007) menar exempelvis att samhällsvetenskapen i alltför stor utsträckning har ägnat sig åt att undersöka hur olika institutionella arrangemang förhåller sig till idealtyper av demokrati, snarare än att undersöka effekterna av dem och dra slutsatser utifrån det. Smiths (2007) egna studie av demokratiska innovationer undersöker institutionell utformning utifrån en rad kriterier, så som grad av inkludering, transparens och effektivitet. Han menar att olika institutionella arrangemang, så som stormöten, medborgarbudget och digitala diskussionsforum kan leda till ökat politiskt deltagande, men att det samtidigt är viktigt att se hur olika arrangemang kan kombineras för att nå olika mål. Framförallt framhåller Smith (2007:194-201) nödvändigheten i att utveckla en "institutional theory of democracy" för att sammanföra de teoretiska resonemangen kring demokrati med empirisk forskning kring vad som är möjligt att uppnå inom ramen för olika institutionella arrangemang.

Solevid (2009) undersöker hur olika välfärdsinstitutioner påverkar demokratin utifrån dess effekter på politiskt deltagande. Solevid (2009) menar att välfärdsstaten skapar återkopplingseffekter ("feedback loops") där medborgare reagerar på välfärdsstatens output genom olika former av politiskt engagemang. Hon menar att människor reagerar på de resultat som produceras av välfärdsstatens institutioner (Solevid 2009:156), och skriver: "some institutional arrangements encourage active and involved citizens, others do not. The general

argument is that different institutional arrangements have different effects on citizens' political behaviour." (Solevid 2009:50). Solevids (2009) studie visade att det fanns ett signifikant samband mellan institutionell design och politiskt deltagande till följd av missnöje. De välfärdsinstitutioner som hade fler möjligheter till åsiktsyttring och påverkan genererade generellt mer politiskt deltagande vid missnöje, med vissa undantag (Solevid 2009:158-160). Detta styrker teorin att institutionell design kan ha en effekt på det politiska deltagandet.

Gilljam et al. (2003; 2004; 2005) har specifikt undersökt institutionell design och dess effekter på politiskt deltagande och demokratipositiva egenskaperna i svenska kommuner utifrån deltagarhypotesen. Studien, som publicerades i tre delar, undersökte vilka typer av demokratifrämjande åtgärder som hade införts i kommunerna, vad som förklarade skillnaden i antal genomförda åtgärder, hur de påverkade olika former av politiskt deltagandet och om de ledde till demokratipositiva egenskaper.

Forskarnas något nedslående resultat visade att varken deltagandet eller förekomsten av demokratipositiva egenskaper hade något samband med antalet demokratifrämjande åtgärder som kommunerna hade genomfört. Vidare visades att omfattningen av kommunernas demokratifrämjande arbete främst predicerades av kommunernas storlek och intäkter, samt existensen av så kallade "eldsjälar" inom kommunerna som var villiga att driva förändringsarbete. Gilljam et al. (2005) slår fast att "De institutionella arrangemangen i form av kommunala demokratisatsningar har inte resulterat i ett ökat politiskt deltagande bland medborgarna och inte heller i något tillskott till utbredningen av olika typer av demokratipositiva medborgaregenskaper." (Gilljam et al. 2005:26)

Dessa studier visar att institutionell utformning kan ha en effekt, men pekar samtidigt på att typen av institution och formerna för deltagande som erbjuds kan vara avgörande för huruvida en effekt uppnås. Smith (2007) visade att det är möjligt att öka det politiska deltagandet genom institutionell utformning, men tog samtidigt upp vikten av att ha "rätt" design. Solevid (2009) visade ett liknande resultat, men att deltagandet kan variera beroende på vilken institution som undersöks, även om möjligheterna till deltagande är likartade. Gilljam (2005) visade slutligen att mängden demokratifrämjande åtgärder i kommunerna inte kunde ses ha ett samband med graden av politiskt deltagande, eller demokratipositiva egenskaper. Idag finns dock nya förutsättningar för deltagande i form av digitala verktyg, som motiverar nya studier av de institutionella arrangemangens betydelse för deltagandet.



### 3.3 Digitalisering och politiskt deltagande

Digitalisering har i flera sammanhang förts fram som ett möjligt botemedel mot det sjunkande politiska intresset och engagemanget bland medborgare (SOU 1999:117:317). De idag nygamla innovationerna ICT, information-communication technology, och CMC, computer-mediated communication, har både prisats och kritiserats för sin möjliga roll i demokratin. Man menar att det digitala skulle kunna medföra ökat deltagande då man i högre utsträckning kan delta på sina egna villkor eftersom ens engagemang inte blir bundet av tid och rum (Hacker & van Dijk 2000), och eftersom digitalisering möjliggör vertikal kommunikation (Coleman 2007). Samtidigt så menar man att samma teknologi skulle kunna stärka existerande klyftor i deltagande då teknologin förutsätter att man har tillgång till den och vet hur den ska användas (SOU 2000:1:99; Hacker & van Dijk 2000). Det finns alltså en ”tvetydighet” i tekniken som behöver undersökas empiriskt (SOU 1999:117:332).

I sitt för området klassiska verk använder Hacker & van Dijk (2000) uttrycket digital demokrati, som de definierar som ”försöket att utöva demokrati utan begränsningar som tid/rum, genom användningen av ICT och CMC”<sup>3</sup> (Hacker & van Dijk 2000:30). Författarna framhåller att Internet kan medföra både positiva och negativa konsekvenser för demokratin, och att dessa måste konkretiseras teoretiskt och undersökas empiriskt innan några slutsatser kan dras. Slutsatserna som dras i *Digital Democracy* (2000) rör framförallt ett avfärdande av tanken på att digital demokrati skulle kunna åtgärda de problem som finns inom samtida representativa demokratier. Författarna framhåller att teknologi och digital demokrati formas och skapas utifrån kulturella och politiska förutsättningar och att dess utveckling är beroende av människors mål och viljor. Hacker & van Dijk (2000:221) menar dock att mer forskning krävs inom alla områden som rör digital demokrati, inklusive dess effekter på det politiska deltagandet, för att kunna dra några säkra slutsatser.

En annan aspekt av digital demokrati är möjligheten till horisontell tvåvägskommunikation, något som är ”centralt för löftet av digital kommunikation” (Coleman 2008:15). Med vertikal envägskommunikation menas kommunikation där medborgare erbjuds att ta emot information men inte ges möjligheter att svara på den. Digitalisering kan förändra detta genom att ge möjligheten till tvåvägskommunikation där medborgare ges möjlighet att svara och samtala

---

<sup>3</sup> Egen översättning.

med avsändaren, något som öppnar upp för en mer deltagande form av demokrati. Digitalisering medför även möjligheten till horisontal kommunikation medborgare emellan på ett nytt sätt, som kan tolkas vara kopplat till tanken om demokrati bortom tid och rum. Van Dijk (2000:49) diskuterar detta fenomen och menar att de som förespråkar deltagardemokrati ofta även framhåller horisontell politisk kommunikation och en hög grad av diskussion och interaktivitet i olika nätverk som positiva aspekter av samhällets digitalisering. Detta kan kopplas till Demokratiutredningens förordande av deltagardemokrati där ett utökat deltagande kan tolkas inkludera både utökade möjligheter till horisontell politiskt kommunikation medborgare emellan och vertikal tvåvägskommunikation mellan medborgare och formella politiska institutioner.

Enligt Åström (SOU 1999:117:317-338) har det teoretiserats mycket om den digitala teknologins möjligheter, men forskats desto mindre. Han tar, liksom Hacker & van Dijk (2000) upp möjligheterna till gränsöverskridande i tid och rum som en av teknikens stora fördelar. Hans egen fallstudie av tre svenska kommuners experimentella försök med diskussionsforum på kommunernas hemsidor visar att intresset för dem har varit lågt bland medborgarna, men menar att detta kan bero på att tillgången till tekniken ännu inte var så hög och att projekten har varit vagt formulerade och lågprioriterade eftersom de inte har ekonomisk vinst som slutmål. Ranerups studie av debattfora i Göteborg och Sölvesborg (SOU 1999:117:285-310) tar upp liknande synpunkter och pekar på att tillgång till Internet och teknik är grundläggande för att för att demokratiska mål ska uppnås.

Grönlund (2003) använder termen e-demokrati som han definierar som ”användningen av IT i den demokratiska processen”. Han menar att lokal användning av elektroniska verktyg har visat sig kunna öka deltagandet, men pekar samtidigt på att det inte finns någon sammanhängande vision för hur IT ska användas för att främja demokratin. En liknande slutsats drar även Phang & Kankanhalli (2008), som menar att implementeringen av e-demokratiska åtgärder måste ha ett tydligt mål och tanke bakom sig för att vara effektiva. I ett svenskt sammanhang har Ranerup (SOU 1999:117:285-310) exempelvis pekat på att kommunerna i hennes studie inte verkar ha haft en medveten strategi kring hur man ska nå de uppsatta demokratiska målen. Hon menar att det generellt var få politiker som deltog i debatterna samt att längre inlägg från allmänheten bemöttes genom enskild kontakt mellan politiker och den som skrivit inlägget snarare än att behandlas öppet på forumet.

Wiklund (2005) har gjort den enda storskaliga analysen av svenska e-verktyg utifrån Habermas deliberativa teori. Syftet med Wiklunds (2005) studie var att skapa en standard gentemot vilken man skulle kunna utvärdera verktygen. Studien byggde på en analys av vilka verktyg som finns i kommunerna, deras syfte och hur vanliga dem är utifrån hur väl de möjliggör diskussioner på lika villkor. Wiklund (2005) drar slutsatsen att verktygen endast till en viss grad lever upp till Habermas deliberativa ideal, men säger samtidigt att detta kan bero på att utvecklingen inte har kommit tillräckligt långt.

Gemensamt för samtliga författare är att de efterfrågar vidare forskning kring kopplingen mellan IT och demokrati samt slutsatserna att mycket av framgången vad gäller användningen av digitala verktyg inom olika organisationer handlar om att ha ett tydligt mål med verktygen. Flera författare tar även upp svårigheterna med att utvärdera resultaten då många helt enkelt inte har haft tillgång till tekniken. Huvudbudskapet som den här studien bygger vidare på är dock den teoretiska möjligheten att verktygen kan ha en effekt på deltagandet.

### 3.4 Resurser, incitament och politiskt deltagande

Samtidigt som diskussionen om deltagandet i sig är viktig bör man inte glömma att deltagandet är ojämlikt fördelat inom befolkningen. En av de mest etablerade sanningarna inom statsvetenskapen, som enligt Nilsson (2005:18) är det närmsta vi kommer en naturlag, är att deltagande är starkt predicerat av socioekonomisk ställning, alltså inkomst och utbildning. Den mest kända förklaringen till detta presenterades av Brady, Verba & Scholzman (1995) i deras Civic Volunturism Model, även kallad resursmodellen. Utifrån denna påverkas människors deltagande av begränsningar av resurser, psykologiskt engagemang (intresse) och rekryterande nätverk. Denna modell är en utveckling av deras tidigare studier som visade att politiskt deltagande var ojämlikt fördelat mellan olika socioekonomiska grupper, men som fick kritik för att den inte förklarade vilka mekanismer som låg bakom denna skillnad (Brady et.al. 1995; Solevid 2009:29).

Enligt författarna, som fokuserar på tillgången till resurser, förklaras deltagandets ojämlikhet tydligare genom resursmodellen. Den visar att resurserna pengar och färdigheter är ojämlikt fördelade i olika socioekonomiska grupper, medan tillgången till fritid är frikopplad från socioekonomisk klass. Möjligheten att utveckla och öva på olika färdigheter ökar för högtbildade då deras yrken ofta öppnar upp för det, medan yrken som innehas av lågutbildade inte gör det. Det finns därför en skillnad i färdigheter utifrån klass. Författarna

menar dock att denna skillnad minskar när de lågutbildade engagerar sig i kyrklig aktivitet, då denna inte diskriminerar utifrån klass. Då högutbildade har högre sannolikhet att vara föreningsaktiva kvarstår dock klasseffekten vad gäller tillgång till resursen färdigheter (Brady et.al 1995).

En annan forma av förklaring kring individers politiska deltagande presenteras i Bäck, Teorell & Westholm (2006). Författarna presenterar det de kallar ”deltagandets paradox” – att det rationella är att inte delta politiskt, då sannolikheten att ens individuella handlingar får genomslag är ytterst liten. Så hur förklarar man att människor ändå gör det? Författarna menar att förklaringen kan ligga i selektiva och kollektiva incitament, där selektiva incitament är belöningar som endast tillfaller den som deltar och därmed inte är beroende av det kollektiva utfallet (exempelvis glädjen när ens arbete lönar sig), och där kollektiva incitament är belöningar som kommer av utfallet och där det individuella deltagandet är avgörande för kollektivet (exempelvis demonstrationer). Bäck et al. (2005) delar upp deltagande genom kontakter (med tjänstemän och politiker), partiaktivitet och manifestationer. De menar att kollektiva incitament kan förklara deltagande via kontakter och i manifestationer, men att selektiva incitament är viktigast för partiaktivitet. Viktigt att påpeka är dock att detta är ett komplement till resursmodellen som kan förklara dess kausalitet ytterligare, snarare än en rivaliserande teori.

#### 4. Kausal mekanism och studiens hypotes

Genom att kombinera insikter från de teorier och den forskning som har presenterats ovan kommer det i det här avsnittet att presenteras en mer specifik kausal mekanism.

Som tidigare beskrivet menar Brady, Verba och Scholzmans (1995) att människors politiska deltagande påverkas av begränsningar av resurserna tid, pengar och medborgerliga färdigheter; psykologiskt engagemang och rekryterande nätverk. Digitalisering i kommunerna bör kunna påverka deltagandet utifrån dess möjliga effekt på tiden ett engagemang kräver och utifrån det rekryterande sammanhanget som medborgare befinner sig i om de bor i en kommun som tillhandahåller många digitala verktyg för deltagande. Genom att samla verktyg på sin hemsida sjunker tiden som kontakten med kommunen eller deltagandet i diskussionen tar. Till skillnad från att ringa en förtroendevald, vilket kräver att man avsätter tid under ordinarie arbetstid, eller posta ett brev, vilket kräver pengar och tid för att köpa kuvert och frimärken, innebär det digitala att kontakten med kommunen kan ske direkt under för

personen passande tider på en passande plats. De medför också en sänkt kostnad då de flesta i Sverige har tillgång till Internet oavsett om de engagerar sig politiskt eller inte. Samma argument finns för debattforum. Försöket att påverka genom att delta i en diskussion kräver mindre om det kan göras från ens hem vid en för en passande tidpunkt. Detta är kopplat till de tidigare nämnda tankarna om varför digitalisering och Internet skulle kunna medföra ökat deltagande, nämligen möjligheten att gå bortom de sedvanliga gränserna för tid och rum som tidigare har präglat politiken.

Med andra ord så sänker kommunernas digitala satsningar trösklarna för politiskt deltagande genom att bokstavligen sänka kostnaden i form av pengar som behövs för att delta, och genom att minska den tid som krävs för att delta i en diskussion och/eller kontakta kommunens företrädare eller skicka ett medborgarförslag. Genom att göra det möjligt för människor att själva välja när och var de ska göra dessa saker samtidigt som tiden de tar sjunker, sjunker trösklarna för deltagande. Detta i kombination med att kommuner med flera verktyg bör ses som mer öppna och rekryterande för deltagande borde i sin tur medföra att fler också deltar.

Studiens hypotes är således att demokratisk digitalisering leder till ökat politiskt deltagande.

## 5. Metod och material

Studien är en statistisk studie som prövar hypotesen att demokratisk digitalisering i kommuner leder till ökat politiskt deltagande. I detta avsnitt kommer studiens design att presenteras följt av en diskussion om studiens avgränsningar och operationaliseringar. Sedan presenteras tillvägagångssättet för den egna datainsamlingen som var nödvändig för att genomföra studien. Avsnittet avslutas med en diskussion om studiens generaliserbarhet.

### 5.1 Design

Studien har en statistisk design då analysenheterna är individer fördelade i olika kommuner, vilket medför en stor mängd analysenheter och därför gör statistisk design lämplig (Esaiasson et al. 2012:96).

Då analysenheterna (individer) inte är oberoende av varandra utan befinner sig i specifika kommunkontexter har en flernivåanalys gjorts. Detta motiveras av att teorin pekar på ett möjligt samband mellan en variabel på kommunnivå och ett utfall på individnivå.

Flernivåanalys valdes således för att kunna analysera sambandet mellan variabler på olika nivåer (Snijders & Bosker 2012:8-10). Genom att testa effekten av kommunvariabeln digitalisering på individvariabeln politiskt deltagande kommer slutsatser att kunna dras om effekten av digitalisering på individens politiska deltagande. Flernivåanalys har även valts för att kunna se skillnaden i variation i den beroende variabeln både inom kommunerna (mellan individer) och mellan kommunerna (mellan medelvärden i varje kommun). Detta medför större tillförlitlighet i resultaten då det minskar sannolikheten att felaktiga slutsatser dras på grund av aggregering (för en diskussion om detta, se Snijders & Bosker 2012:14-16).

## 5.2 Urval och avgränsning

Urvalet av kommuner utifrån deras geografiska hemvist i Skåne och Västra Götaland gjordes utifrån datatillgång. Vid undersökningens början var ambitionen att populationen skulle vara invånare i samtliga svenska kommuner, och att urvalet av kommuner skulle vara slumpmässigt eller ett totalurval. Anledningen till detta var att studien skulle ha god extern validitet och att resultaten med säkerhet skulle kunna generaliseras till samtliga kommuner (Esaiasson et.al. 2012:171). Det visade sig dock att det inte fanns någon användbar data för att operationalisera politiskt deltagande då den nationella SOM-undersökningen inte ställer frågor kring detta på regelbunden basis. Utöver det visade en snabbanalys av datan från den nationella SOM-undersökningen att antalet respondenter per kommun för runt hälften av kommunerna var under tio personer per kommun. Detta omöjliggjorde en givande flernivåanalys då antalet respondenter per grupp då blev för litet.

En strategisk avvägning gjordes därför och studien avgränsades till kommunerna i Skåne och Västra Götaland. Detta gjordes då undersökningarna Syd-SOM och Väst-SOM har ställt frågor om politiskt deltagande i kommunpolitik vid flera tillfällen och då antalet respondenter per kommun är högre än i den nationella SOM-undersökningen. Eftersom SOM-datan var den bästa tillgängliga för operationaliseringen av den beroende variabeln avgränsades studiens population till kommunerna i dessa regioner och dess invånare. Urvalet blev därför ett totalurval av kommunerna i Skåne och Västra Götaland, och ett slumpmässigt urval av invånarna i dessa. Implikationerna som detta har för studiens generaliserbarhet diskuteras i ett senare avsnitt.

En ytterligare avgränsning gjordes i relation till studiens utformning och vilka årtal som var aktuella för analys. Då maximal teknologisk utveckling, Internetanvändning och tillgång till

datorer var av största vikt i denna undersökning var det önskvärt att ta en så sen jämförelsepunkt som möjligt. Detta var viktigt för att minimera risken av utebliven effekt på grund av bristen på kunskap om, eller tillgång till, teknologin.

Data för den beroende variabeln visades finnas för olika år i Syd-SOM och i Väst-SOM, med undantag för undersökningarna som gjordes 2008. Alternativet var då att göra två separata analyser av kommunerna i Skåne för 2011 och kommunerna i Västra Götaland för 2009 eller göra en gemensam analys för de sammanslagna datamängderna för 2008, vilket var det senaste året enkäterna gjordes samtidigt och innehöll samma frågor om politiskt deltagande.

Fördelen med det första alternativet var att kunna eliminera så mycket som möjligt av bristande teknologi-effekten då skillnaden på tillgång till Internet i hemmet var nästan tio procentenheter mellan 2008 och 2011 (Internetstiftelsen i Sverige, 2016:9). Nackdelen var dock att datamängderna inte skulle kunna slås ihop till en och att styrkan i varje enskild analys på grund av detta skulle vara mindre än om de gjordes tillsammans utifrån principen ”stora urval är bättre än små” (Esaiasson et al. 2012:101).

Fördelen med det andra alternativet var just det omvända, att genom att använda två datamängder som genomförts samtidigt och innehöll samma frågor skulle det gå att slå ihop datamängderna. Detta skulle innebära fler analysenheter, vilket i sin tur skulle innebära högre tillförlitlighet i resultaten och högre generaliserbarhet. Nackdelen skulle då bli att tillgången till Internet 2008 låg på strax över 80% i hemmet (Internetstiftelsen i Sverige, 2008:7), vilket medför en viss risk för att all möjlig effekt inte uppnås av de verktyg som införs. Dock hade 91% av befolkningen tillgång till Internet någonstans (ibid), vilket ändå bör ses som tillräckligt för att den här studiens resultat ska anses vara tillförlitliga.

Utifrån dessa avvägningar blev avgränsningen sådan att analysen görs för 2008 med de begränsningar och möjligheter diskuterade ovan som det innebär, då detta innebar att fler analysenheter skulle kunna analyseras samtidigt.

### 5.3 Operationalisering oberoende variabel

Den oberoende variabeln demokratisk digitalisering operationaliserades utifrån verktygen i SKL:s rapport *IT-verktyg i demokratins tjänst* (2010) samt utifrån egna avvägningar, som diskuteras nedan. Följande verktyg operationaliserar variabeln:

1. Möjligheten att lämna medborgarförslag via mail eller direkt på hemsidan
2. Möjlighet att lämna synpunkter om kommunens arbete på hemsidan
3. Chatt där medborgare kan diskutera direkt med tjänstemän och/eller politiker
4. Diskussionsforum på kommunens hemsida
5. Medborgarpanel via SMS
6. Medborgarpanel via mail
7. Kontaktuppgifter till politiker
8. Kontaktuppgifter till tjänstemän

Verktygen 1-6 fanns med i SKL:s (2010) lista över IT-verktyg. Just dessa verktyg hade tagits fram av SKL tillsammans med kommunerna under perioden 2007-2010. Syftet med att ta fram verktygen var bland annat att ”att genom systematiska dialoger både stärka demokratin och öka effektiviteten”. SKL tog därför fram åtta verktyg för att öka transparens och möjligheter till deltagande utifrån erfarenheter från kommunerna och andra länder.

De verktyg som valdes bort för denna undersökning var budgetsimulatorens och geopanelen. Budgetsimulatorens är ett verktyg för diskussion kring ekonomiska prioriteringar i kommunerna och geopanelen är en interaktiv karta i GIS som möjliggör för medborgarna att se hur kommunen har tänkt en viss geografisk förändring, exempelvis anläggningen av en ny park, och visa vart de tycker att denna bör ligga i GIS-kartan. Dessa valdes bort på grund av svårigheten att omvandla engagemanget i dessa till indikatorer på politiskt deltagande utifrån frågorna i SOM-undersökningarna. Utifrån frågorna kring om man har kontaktat en politiker eller en tjänsteman samt om man har diskuterat politik är det inte uppenbart att man, efter att ha deltagit i budgetsimulationen eller interagerat med GIS-kartan, skulle svara ”ja” på någon av frågorna. Däremot inkluderas frågorna 7-8 för att lyfta just möjligheten att digitalt höra av sig till kommunens företrädare direkt. Dessa var dock inte en del av SKL:s verktyg utan något som kommunerna själva har jobbat med i olika utsträckning.

Operationaliseringen av den oberoende variabeln demokratisk digitalisering kan därför ses ha omedelbar validitet. Begreppet ”demokratisk digitalisering” syftar till att fånga upp implementeringen just av de undersökta verktygen som ett fenomen, vilket gör den interna validiteten av begreppet och operationell indikator god. Den interna validiteten stärks även av att variabeln är utformad som ett index. Detta ökar validiteten då index är ”en mer tillförlitlig



operationalisering av det teoretiska begreppet än varje empirisk indikator för sig” (Esaiasson et.al. 2012:386).

#### 5.4 Operationalisering beroende variabel

Den beroende variabeln politiskt deltagande definieras utifrån Esaiasson & Westholms (2006:15) definition som lyder ”handlingar utförda i avsikt att påverka kollektiva utfall (resultat).” Studien utgår ifrån den här definitionen eftersom kommunens satsningar på fler kanaler för diskussion och inflytande syftar till att öka möjligheten att bidra till att påverka kommunens verksamhet, som per definition är offentlig och då användningen av dessa kräver en aktiv handling med avsikt att påverka.

Den beroende variabeln politiskt deltagande operationaliseras utifrån frågor i Väst-SOM och Syd-SOM 2008.

Följande frågor operationaliserar variabeln:

1. Har du själv som privatperson – eventuellt tillsammans med andra – under de senaste 12 månaderna försökt att påverka ett beslut i kommunen där du bor eller i Västra Götalandsregionen/Region Skåne<sup>4</sup>?
  - a. Kontaktat tjänsteman
  - b. Kontaktat politiker
2. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna gjort följande:
  - a. Diskuterat politik

Operationaliseringen är smal och inkluderar inte sedvanliga indikatorer på politiskt deltagande, så som partiaktivitet och deltagande i demonstrationer, för att i största möjligaste mån fånga upp just effekterna av verktygen på deltagandet. Då verktygen syftar till att öka deltagandet och engagemanget i kommunens politiska liv genom de ovan nämnda kanalerna är det rimliga första steget att undersöka om de har någon effekt i relation till just engagemanget riktat mot kommunens verksamhet. Då verktygen förväntas få en effekt på de specifika områden de är utformade för (diskussionsforum ska öka den politiska diskussionen i kommunen, medborgarförslag ska öka medborgarnas möjligheter till inflytande och

---

<sup>4</sup>Frågan är formulerad på samma sätt i båda undersökningarna förutom att Väst-SOM har formuleringen ”... eller i Västra Götalandregionen” och Syd-SOM har formuleringen ”...eller i Region Skåne”.

åsiktsyttring och så vidare) och inte på allmänt politiskt deltagande är det inte motiverat att i denna studie utvidga operationaliseringen.

Tidigare studier av politiskt deltagande i Sverige, framförallt Gilljam et al. (2003) och Solevid (2009), har operationaliserat deltagande med samma typ av frågor men med ett utökat index, och ingen av dem har haft med frågan om huruvida man har diskuterat politik. Båda studierna syftade till att undersöka en bredare typ av politiskt deltagande än vad denna studie syftar till, vilket gjorde en direkt kopiering av operationaliseringar omöjlig. Ett potentiellt problem med en utvidgad operationalisering i denna studie skulle exempelvis kunna vara att kommuner med högt politiskt deltagande skulle kunna ha hög partipolitisk aktivitet och många namninsamlingar, men detta behöver inte nödvändigtvis vara riktat mot kommunens verksamhet specifikt. Om kommunen i samma veva dock har infört flera e-demokratiska verktyg kommer dessa i den statistiska analysen att korrelera positivt med verktygen, trots att de inte nödvändigtvis hade någon effekt på den formen av deltagande. Den smalare operationaliseringen syftar följaktligen till att minska risken för detta och endast mäta den eventuella effekten av verktygen. Begreppsvaliditeten (Esaiasson et al. 2012:58) stärks dock av att politiskt deltagande i tidigare studier (se Gilljam et al. 2003; Solevid 2009) har operationaliserats med liknande frågor. Av samma anledning som ovan stärks även validiteten av att variabeln operationaliseras som ett index.

Att operationaliseringen skulle vara för smal är dock också en risk. Verktygen chatt och diskussionsforum syftar nämligen inte i första hand till att få in åsikter direkt till kommunen utan till att stimulera samtal och diskussioner om gemensamma angelägenheter.

Användningen av dessa har därför operationaliserats till huruvida man har diskuterat politik det senaste året. Denna operationalisering av diskussioner är inte optimal då den riskerar att fånga upp andra effekter än den tilltänkta, och validiteten är således diskutabel. Exempelvis skulle en kommun med många e-demokratiska verktyg kunna ha ett mer politiskt aktivt klimat, vilket i sin tur skulle kunna påverka både mängden verktyg, då det finns en aktiv befolkning som efterfrågar det, och hur många som diskuterar politik. Det eventuella sambandet skulle då vara ett spuriöst samband (Esaiasson et al. 2012:85) där intresset för politik är boven i deltagardramat snarare än att verktygen har en effekt. Detta kommer att kontrolleras för genom en rad kontrollvariabler på individnivå. Skulle frågan om huruvida man har diskuterat politik visa sig fånga upp ett allmänt politiskt intresse snarare än effekten av verktygen, kommer detta att visas vid en kontroll för det. Effekten av den oberoende

variabeln kommer då att minska. Sambandet kommer alltså att kontrolleras genom att se hur mycket av effekten i den oberoende variabeln är kvar när man tar hänsyn till andra oberoende variabler.

För att testa reliabiliteten i indexet för politiskt deltagande gjordes ett test med Cronbach's alpha. Detta visade att indexet hade dålig reliabilitet då värdet var  $<0.7$ . Ett beslut togs därför att genomföra analysen med både indexet som beroende variabel och med variablerna var för sig.

### 5.5 Operationalisering kontrollvariabler

Kontrollvariablerna var valts utifrån tidigare forskning som har visat att inkomst, utbildningsnivå och intresse för politik har en stark effekt på det politiska deltagandet (se diskussion i avsnitt 3.4).

Dessa har operationaliserats genom följande SOM-frågor:

1. Hur intresserad är du i allmänhet av politik?
2. Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som du anser passar bäst in på dig. Om du ännu inte har avslutat din utbildning, markera då den du genomgår för närvarande
3. Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i kronor för samtliga personer i ditt hushåll före skatt (pension, studiemedel etc. ska räknas in).

Validiteten i fråga 1 och 2 är god då frågorna frågar rakt ut vad personen i fråga tycker och har för skolutbildning. Validiteten i fråga 3 är lite mer problematisk då den frågar om hushållets årsinkomst snarare än individens, vilket skulle kunna medföra att personer med lägre inkomster får ett högre värde på frågan och vice versa. Denna fråga är dock den enda i SOM-undersökningen som frågar efter inkomst, vilket också medför att det är den enda som kan användas som kontrollvariabel.

### 5.6 Datainsamling

Data för den oberoende variabeln har samlats in genom en egen datainsamling i form av en webbenkät som skickades ut till samtliga kommuner i Skåne och Västra Götaland (för

fullständig enkät, se bilaga 3), totalt 83 kommuner. På grund av en låg svarsfrekvens skickades ett påminnelsemail ut efter en vecka till de kommuner som inte hade svarat (för fullständiga mail se bilagor 1-2). Efter ytterligare fem dagar ringde jag till de kommuner som vid tillfället inte hade svarat och erbjöd dem att besvara enkäten via telefon eller mail. Vid samtalen tackade en kommun nej till att medverka på grund av ”resursbrist”. Ytterligare tre dagar efter samtalet sammanställdes de preliminära resultaten som visade en svarsfrekvens på 71%.

Av de inkomna svaren kunde endast 26 av 59 svar användas för en preliminär dataanalys då kommunernas svar inte var tillräckligt specifika för att kunna bedöma huruvida ett verktyg hade funnits exempelvis 2008. Exempelvis svarade många kommuner endast ”ja” eller ”nej” på frågorna, alternativt att något hade funnits i ”några år”. De kommuner som hade svarat på något av de här sätten på en eller flera frågor räknades följaktligen som bortfall då deras data inte kunde användas i den större statistiska analysen, och bortfallet blev därför 56%.

Kommunerna vars data gick att använda representerade därmed 31% av de undersökta kommunerna. På grund av detta inleddes ännu ett försök att precisera den tillgängliga datan och jag mailade därför till de kommuner som endast hade bortfall i en (1) fråga. Efter detta hade ytterligare 9 kommuner kompletta data, vilket gav totalt 35 användbara svar av 59 inkomna och minskade bortfallet till 40%. De användbara svaren står därför för 42% av de tillfrågade kommunerna (35 av 83). Ingen bortfallsanalys gjordes av kommunerna då det saknas tidigare forskning kring vilka faktorer som är relevanta att titta på i sammanhanget.

Data för den beroende variabeln har tagits från SOM-undersökningarna i Västra Götaland och Skåne för 2008. Respondenterna inom varje kommun i Västra Götaland och Skåne har i SOM-undersökningarna valts ut genom obundet slumpmässigt urval. I varje undersökning valdes 6000 respondenter i åldern 15-85 ut, sammanlagt 12 000 individer. I Västsverige var det 3 240 personer som svarade och i syd var det 3 082 svarande. Totalt var då 6 322 personer fördelade över 83 kommuner som svarade på enkäten. Av dessa hade 5 676 svarat på samtliga för denna studie relevanta frågor. Av dessa bodde 1 675 i de 35 kommuner som i slutändan var med i studien med komplett data.

Analysen genomfördes slutligen på 1 675 slumpmässigt utvalda personer i 35 kommuner utifrån ett totalurval av kommuner i västra och södra Sverige. Detta innebär att studiens nivå 1-enheter (individer) inte har valts ut utifrån en multistage sampling design (Snijders &

Bosker 2012:10) där individerna väljs efter kommunerna, utan utifrån SOM-undersökningarnas metod – obundet slumpmässigt urval av de boende i västra och södra Sverige.

### 5.7 Generaliserbarhet

Populationen som studien tittar på avgränsades utifrån resonemang som redovisades i sektionen ”Urval och avgränsning” till kommunerna i Västra Götaland och Skåne. Samtliga kommuner kontaktades för att vara med i studien genom att svara på frågorna i enkäten som skickades ut, och därmed har studien ett totalurval med bortfall. Tillsammans med slumpmässiga urval är totalurval ”det överlägset bästa (...) när det gäller att generalisera resultaten” (Esaiasson et al. 2012:171), dock förutsatt att samtliga också svarar. Då ingen bortfallsanalys har gjorts på kommunerna är det svårt att ta ställning till huruvida bortfallet riskerar att snedvrider resultaten. Ingen tidigare forskning har hittats som tyder på att specifika kommunegenskaper skulle vara avgörande för det politiska deltagandet, inte heller har någon teoretisk grund till det hittats. Det har dock antytts att eventuell effekt kan variera på individnivå i enlighet med resursmodellen (Hacker & van Dijk 2000:55-56), vilket ytterligare motiverar kontrollen för dessa faktorer i analysen. Detta talar för att bortfallet i denna studie teoretiskt sett inte borde påverka resultatets generaliserbarhet till populationen som helhet.

Av samma anledning borde resultatet även kunna generaliseras till Sveriges kommuner i allmänhet. Möjliga invändningar till detta är den ojämna befolkningstätheten och regionernas skilda politiska uppfattningar.

Ojämn befolkningstäthet innebär att människor kort och gott har olika avstånd till varandra och därför rimligen kan antas interagera socialt i olika utsträckning, samt att det möjligtvis kan finnas en skillnad i vem man interagerar med. Det blir av förklarliga anledningar då svårare att kontakta en politiker eller tjänsteman om ens närmsta brevlåda är långt bort, detsamma om det tar flera timmar att ta sig till kommunhuset där ett möte ska hållas. Krokfors (2012:38) skriver exempelvis att det är möjligt att det i glesbefolkade områden finns ”mer att vinna” på digitalisering eftersom det då blir lättare att delta. Utifrån detta är det möjligt att effekten av digitala verktyg kan skilja sig mellan södra och norra Sverige då det senare är mer glesbefolkat och därför potentiellt har ett mer uppdämt behov av fler kanaler för deltagande.

Ett möjligt motargument kan vara den högre föreningstätheten på landsbygden än i storstäder (Jordbruksverket 2012:11). De fyra kommuner som har flest intresse –och idrottsföreningar ligger alla i Norrland (ibid). Om man ska tro sambandet mellan föreningsliv och politiskt deltagande (se exempelvis Nilsson 2005:118-123) torde det politiska deltagandet då redan vara relativt högt. Samtidigt visar detta även att långa avstånd möjligtvis inte spelar någon avgörande roll i frågan om huruvida man ska engagera sig.

En annan möjlig invändning till studiens generaliserbarhet till Sverige som helhet är regionernas skilda uppfattningar. Klyschor om det ”röda” Norrland och det Sverigedemokratiska Skåne är vanliga förenklingar av de politiska sympatierna i landets olika delar (Blomberg, 2012:85). Frågan blir därför huruvida partisympatier påverkar graden av och/eller formen för politiskt deltagande. Finkel & Opps (1991) studie visade exempelvis att partiidentifikation påverkade graden av politiskt deltagande, och vilken form av deltagande respondenterna föredrog. Den visade dock samtidigt att individuella upplevelser av missnöje med policy och möjligheter att påverka förklarade nästan all skillnad. Detta tyder på att skillnaden i politiska åsikter inom landet inte i sig bör ha en avgörande effekt på det politiska deltagandet då motiven till politiskt deltagande snarare är kopplade till missnöje än partiidentifikation.

## 6 Resultat och diskussion

### 6.1 Demokratisk digitalisering i kommunerna

Resultaten redovisade i Tabell 1 visar att genomsnittskommunen har 2.45 demokratiska digitala verktyg. Fördelningen av dessa visar att de flesta kommunerna har två eller tre verktyg, att få har noll verktyg eller fem, och att inga undersökta kommuner har fler än fem (där max-värdet var 8). Den visar därmed att variationen i den oberoende variabeln är begränsad.

Tabell 1. Antal kommuner med x verktyg

Kommuner med 0 verktyg	1
Kommuner med 1 verktyg	6
Kommuner med 2 verktyg	13
Kommuner med 3 verktyg	8
Kommuner med 4 verktyg	5
Kommuner med 5 verktyg	2
Genomsnitt per kommun	2.45

*Källa: egen datainsamling*

Resultaten i Tabell 2 visar att de överlägset mest populära åtgärderna bland kommunerna 2008 var att ha kontaktuppgifter till politiker och tjänstemän på sin hemsida, följt av möjligheten att lämna in synpunkter om kommunens verksamhet digitalt och möjligheten att lämna in digitala medborgarförslag. Ytterst få kommuner använde sig av medborgarpaneler och diskussionsforum och inga hade chattfunktioner i kommunens regi. Vid telefonkontakt uppgav dock flera att kommunen använder Facebook för kommunikation, något som inte har tagits med i denna undersökning. Endast en (1) kommun har någon form av verktyg för diskussion, vilket medför att eventuell effekt på variabeln ”Diskuterat politik” inte kan tillskrivas dessa.

Tabell 2. Fördelning av verktyg i kommunerna

<b>Typ av verktyg</b>	<b>Antal kommuner som har verktyget</b>
Medborgarförslag	9
Synpunktsinlämning	15
Chatt	0
Diskussionsforum	1
Medborgarpanel via SMS	0
Medborgarpanel via mail	2
Kontaktuppgifter till politiker	29
Kontaktuppgifter till tjänstemän	30

*Källa: egen datainsamling*

## 6.2 Flernivåregressionstabell för indexet för politiskt deltagande

I Tabell 3 (sid 25) redovisas resultaten från flernivåregressionsanalysen för den beroende variabeln politiskt deltagande, operationaliserat genom indexet. Modell 0 i tabellen visar variansen i den beroende variabeln inom kommunerna och mellan kommunerna utan att några effekter har lagts in. Den visar att variansen i politiskt deltagande är större mellan individerna i varje kommun än mellan kommunerna som helhet. Om man tittar på resultaten i mer lättförståeliga termer är startvärdet 0.87, det genomsnittliga politiska deltagandet i kommunerna är alltså 0.87 på en skala från 0 till 3. Standardavvikelsen mellan kommunerna är 0.03 ( $\sqrt{0.0009}$ ) på denna skala och inom kommunerna är den 0.61 ( $\sqrt{0.384}$ ), alltså skiljer sig individerna i genomsnitt 0.61 från varandra, medan kommunerna skiljer sig i genomsnitt 0.03. Endast 0.2% av all variation är mellan kommunerna, vilket bör ses som ytterst lite. Modell 0 visar även att variationen på kommunnivå inte är statistiskt signifikant, medan variationen på individnivå är det. Bristen på signifikant variation på kommunnivå tyder redan här på att de demokratiska verktygen inte har någon signifikant effekt.

Modell 1 visar effekten av den fixerade kommunvariabeln e-verktyg. Denna har ingen signifikant effekt på politiskt deltagande.

Modell 2 visar effekten av e-verktygen och individvariabeln politiskt intresse. Effekten av e-verktygen förblir icke-signifikant och sjunker något, medan effekten av politiskt intresse är signifikant.

Modell 3 visar effekten av e-verktygen, politiskt intresse och utbildning. Effekten av e-verktyg sjunker och förblir icke-signifikant, effekten av intresse för politik sjunker men förblir signifikant, effekten av utbildning är signifikant.

Modell 4 visar att effekten av e-verktyg blir negativ men icke-signifikant vid kontroll för inkomst. Effekten av intresse för politik förblir densamma men effekten av utbildning sjunker då man kontrollerar för inkomst.

Utifrån dessa resultat är det tydligt att kommunernas e-verktyg inte har haft någon statistiskt signifikant effekt på det politiska deltagandet. Effekten av e-verktyg förblir icke-signifikant på kommunnivå i samtliga modeller. I enlighet med tidigare forskning och resursmodellen (Brady et al. 1995) har politiskt intresse, utbildning och inkomst en signifikant effekt på



politiskt deltagande. Därmed dras slutsatsen att digitalisering inte har ett samband med ökat politiskt deltagande och att de undersökte individvariabler har högre förklaringskraft.

Tabell 3. Modell A: Politiskt deltagande och digitala verktyg. Flernivåregressionstabell, fixerade individuella och kommuneffekter. Random intercept model. Standardfel inom parantes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Fixerade kommuneffekter</i>					
E-verktyg	-	0.014 (0.015)	0.012 (0.016)	0.003 (0.015)	-0.0002 (0.015)
<i>Fixerade individuella effekter</i>					
Intresse för politik	-	-	0.342* (0.019)	0.310* (0.019)	0.310* (0.020)
Utbildning	-	-	-	0.057* (0.008)	0.048* (0.008)
Hushållets årsinkomst	-	-	-	-	0.023* (0.007)
Intercept	0.878* (0.009)	0.842* (0.41)	-0.013 (0.064)	-0.162* (0.065)	-0.225* (0.070)
Varians på kommunnivå	0.0009 (0.001)	0.002 (0.003)	0.005 (0.003)	0.003 (0.002)	0.003 (0.002)
Varians på individuell nivå	0.384* (0.007)	0.436* (0.015)	0.364* (0.012)	0.354* (0.012)	0.355* (0.012)
Intraklasskorrelationskoefficient (%)	0.2%	0.4%	1.3%	0.8%	0.8%
Antal kommuner	35	35	35	35	35
Antal individer	1565	1565	1565	1565	1565
-2 Restricted Log Likelihood	10693.600	3350.913	3058.149	2978.915	2861.748

*Kommentar: \*p<0.05. Källa för oberoende variabel: egen datainsamling. Källa för beroende variabel: Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Väst-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/001115>. Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Syd-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/002380>*

Då Cronbach's Alpha-testet, som tidigare nämnt, visade att indexet hade låg reliabilitet kommer resultaten för varje variabel för sig att redovisas nedan. Eftersom variablerna är kodade dikotomt (0= nej, 1=ja) var logistiskt regression mer passande och genomfördes för att kontrollera resultaten i samtliga tre följande analyser. Denna bekräftade nedan redovisade resultat.

### 6.3 Flernivåregressionstabell för de enskilda variablerna

I Tabell 4 redovisas resultaten från flernivåregressionsanalysen för den beroende variabeln politiskt deltagande, operationaliserat genom frågan om man har kontaktat en tjänsteman. Modell 0 visar att variansen i politiskt deltagande är större mellan individerna i varje kommun än mellan kommunerna som helhet. Startvärdet är 0.06, det genomsnittliga politiska deltagandet i kommunerna är alltså 0.06 på en skala från 0 till 1. Standardavvikelsen mellan kommunerna är 0.01 ( $\sqrt{0.0003}$ ) på denna skala och inom kommunerna varierar det med 0.24 ( $\sqrt{0.06}$ ), på en skala från 0 till 1. Endast 0.49% av variationen är mellan kommunerna. Liksom i tabell 3 visar Modell 0 att variationen på kommunnivå inte är statistiskt signifikant, medan variationen på individnivå är det. Bristen på signifikant variation på kommunnivå tyder även här på att de demokratiska verktygen inte har någon signifikant effekt.

Resultaten i tabell 4 visar, liksom de i tabell 3, att effekten av e-verktyg inte är signifikant. Effekten av politiskt intresse är signifikant. Effekten av utbildning är liten men signifikant och sjunker vid kontroll för årsinkomst, som i modell 4 inte har någon signifikant effekt på politiskt deltagande. Vid en kontroll för endast e-verktyg och årsinkomst är den dock signifikant. Detta skulle kunna bero på att utbildningsnivå och inkomst är starkt korrelerade och att effekten av det ena fångas upp av det andra.

Dessa resultat är i linje med de i den föregående tabellen, där variationen på kommunnivå och effekten av e-verktygen inte är signifikant i någon modell och där individvariabler har högre förklaringskraft än kommunvariabeln.

Tabell 4. Modell B: ”Kontaktat tjänsteman” och digitalisering. Flernivåregressionstabell, fixerade individuella och kommunnivåeffekter. Random intercept model. Standardfel inom parantes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Fixerade kommuneffekter</i>					
E-verktyg		0.006 (0.006)	0.006 (0.006)	0.005 (0.006)	0.004 (0.006)
<i>Fixerade individuella effekter</i>					
Intresse för politik		-	0.063* (0.007)	0.058* (0.008)	0.061* (0.008)
Utbildning		-	-	0.011* (0.003)	0.009* (0.003)
Hushållets årsinkomst		-	-	-	0.005 (0.003)
Intercept	0.068* (0.004)	0.058* (0.017)	-0.099* (0.026)	-0.136* (0.027)	-0.157* (0.03)
Varians på kommunnivå	0.0003 (0.0002)	0.0007 (0.0005)	0.0008 (0.0005)	0.0007 (0.0004)	0.0008 (0.0005)
Varians på individuell nivå	0.060* (0.001)	0.066* (0.002)	0.064* (0.002)	0.064* (0.002)	0.065* (0.002)
Intraklasskorrelationskoefficient (%)	0.49%	0.1%	1.2%	1 %	1.2%
Antal kommuner	35	35	35	35	35
Antal individer	1611	1611	1611	1611	1611
-2 Restricted Log Likelihood	229.821	258.269	205.699	201.864	240.919

*Kommentar: \*p<0.05. Källa för oberoende variabel: egen datainsamling. Källa för beroende variabel: Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Väst-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/001115>. Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Syd-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/002380>*

Resultaten i tabell 5 visar att det finns en liten men signifikant variation i den beroende variabeln ”kontaktat politiker” på kommunnivå och på individnivån. Andelen av variationen som är på kommunnivån är 0.7%. Interceptet är 0.06 och standardavvikelsen mellan kommunerna är 0.02 ( $\sqrt{0.0004}$ ) och mellan individer inom kommunerna 0.22 ( $\sqrt{0.052}$ ), på en skala från 0 till 1.

I modell 1 har e-demokratiska verktyg lagts in som fixerad effekt. Variansen på kommunnivå är i den modellen icke-signifikant och verktygen har återigen ingen signifikant effekt på den beroende variabeln. Modell 2 visar att intresset för politik har en signifikant effekt på den beroende variabeln. Modell 3 visar, liksom i tabell 3, att effekten av e-verktyg förblir icke-

signifikant vid kontroll för politiskt intresse och utbildningsnivå samt att effekten av politiskt intresse sjunker vid kontroll för utbildningsnivå. Modell 4 visar att årsinkomst inte hade någon signifikant effekt på den beroende variabeln och att effekten av utbildning förblir densamma. Samma resultat uppnåddes vid en kontroll för endast e-verktyg och årsinkomst, då båda variablerna var icke-signifikanta.

Resultaten från tabell 5 är därmed generellt i linje med de tidigare redovisade resultaten; e-verktygen har ingen signifikant effekt på det politiska deltagandet i kommunerna. De enda undantagen är att variationen på kommunnivå för första gången är signifikant i modell 0 och att årsinkomst inte verkar ha en signifikant effekt på variabeln ”kontaktat politiker”.

Tabell 5. Modell C: ”Kontaktat politiker” och digitalisering. Flernivåregressionstabell, individuella och kommunnivåeffekter. Standardfel inom parantes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Fixerade kommuneffekter</i>					
E-verktyg		0.0006 (0.005)	0.0004 (0.006)	-0.002 (0.006)	-0.002 (0.006)
<i>Fixerade individuella effekter</i>					
Intresse för politik			0.051* (0.007)	0.046* (0.007)	0.048* (0.008)
Utbildning				0.008* (0.003)	0.008* (0.003)
Hushållets årsinkomst					0.001 (0.002)
Intercept	0.063* (0.004)	0.063* (0.015)	-0.064 (0.024)	-0.084* (0.025)	-0.089* (0.028)
Varians på kommunnivå	0.0004* (0.0001)	0.0004 (0.0003)	0.0005 (0.0003)	0.0005 (0.0003)	0.0005 (0.0003)
Varians på individuell nivå	0.052* (0.0009)	0.060* (0.002)	0.058* (0.002)	0.058* (0.002)	0.059* (0.002)
Intraklasskorrelationskoefficient (%)	0.7%	0.6%	0.8%	0.8%	0.8%
Antal kommuner	35	35	35	35	35
Antal individer	1611	1611	1611	1611	1611
-2 Restricted Log Likelihood	-552.910	74.085	40.663	30.778	80.677

*Kommentar: \*p<0.05. Källa för oberoende variabel: egen datainsamling. Källa för beroende variabel: Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Väst-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/001115>. Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Syd-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/002380>*

Resultaten i tabell 6 modell 0 visar att det finns en liten och signifikant variation i den beroende variabeln på kommunnivå och på individnivå. Interceptet är 0.7 och standardavvikelsen mellan kommunerna är 0.03 ( $\sqrt{0.001}$ ) och 0.42 ( $\sqrt{0.184}$ ) mellan individer inom kommunerna, på en skala från 0 till 1. Den beroende variabeln har fortsatt mer variation mellan individer än mellan kommuner.

Modell 1 visar att effekten av e-verktyg inte är signifikant men att variationen på kommunnivå sjunker och blir icke-signifikant. Politiskt intresse har en signifikant effekt på den beroende variabeln, visat i modell 2. Modellerna 3 och 4 visar liknande resultat som tidigare; att individvariablerna har en signifikant effekt och att kommunvariabeln inte har det. I denna tabell har dock årsinkomst återigen en signifikant effekt på den beroende variabeln.

Tabell 6. Modell D: ”Diskuterat politik” och digitalisering. Flernivåregressionstabell, individuella och kommunivåeffekter. Standardfel inom parentes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Fixerade kommuneffekter</i>					
E-verktyg		0.008 (0.009)	0.006 (0.009)	0.002 (0.009)	-0.0004 (0.009)
<i>Fixerade individuella effekter</i>					
Intresse för politik			0.224* (0.012)	0.202* (0.012)	0.200* (0.012)
Utbildning				0.039* (0.005)	0.032* (0.005)
Hushållets årsinkomst					0.018* (0.004)
Intercept	0.736* (0.007)	0.712* (0.023)	0.151* (0.039)	0.047 (0.040)	0.005 (0.043)
Varians på kommunnivå	0.001* (0.0007)	0.0005 (0.001)	0.001 (0.001)	0.001 (0.001)	0.0008 (0.001)
Varians på individuell nivå	0.184* (0.003)	0.195* (0.006)	0.162* (0.005)	0.156* (0.005)	0.153* (0.005)
Intraklasskorrelationskoefficient (%)	0.5%	0.2%	0.6%	0.6%	0.5%
Antal kommuner	35	35	35	35	35
Antal individer	1675	1675	1675	1675	1675
-2 Restricted Log Likelihood	6936.330	2162.337	1848.615	1768.997	1654.786

*Kommentar: \* $p < 0.05$ . Källa för oberoende variabel: egen datainsamling. Källa för beroende variabel: Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Väst-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/001115>. Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2010). Syd-SOM 2008. Version 1.0. Svensk Nationell Datatjänst. <http://dx.doi.org/10.5878/002380>*

## 6.4 Resultatsammanfattning och diskussion

Resultaten från flernivåregressionsanalysen visar att kommunernas demokratiska e-verktyg inte har någon signifikant effekt på det politiska deltagandet, oavsett vilken operationalisering som används. Vid kontroll för individvariabler förblev effekten av e-verktyg icke-signifikant.

Effekten av individvariablerna på den beroende variabeln var i stort i linje med tidigare forskning. I de enskilda analyserna visade resultaten att politiskt deltagande, utifrån operationaliseringarna i denna studie, har olika förutsättningar beroende på vad man tittar på. Variationen på kommunnivå för variabeln ”kontaktat tjänsteman” var exempelvis icke-signifikant, och individvariabeln ”årsinkomst” hade en signifikant effekt när endast den och e-verktyg testades. Variationen på kommunnivå för variabeln ”kontaktat politiker” var dock signifikant, och individvariabeln ”årsinkomst” hade en icke-signifikant effekt när endast den och e-verktyg testades. Detta tyder på att ”naturlagen” om socioekonomisk position och politiskt deltagande kanske inte gäller på samma sätt för olika former av politiskt deltagande. Då effekten av inkomst visade sig icke-signifikant på variabeln ”kontaktat politiker” vore det för framtida forskning också intressant att titta på om kollektiva incitament (se Bäck et al. (2005) i tidigare avsnitt) har olika effekt på olika former av kontaktförsök i politiska syften. Bäck et al (2005) använde ett index med fem former av kontakter för att undersöka variabeln, och resultaten i denna studie tyder på att det kan vara intressant att titta på varje variabel för sig.

Resultaten från enkäten som skickades ut till kommunerna visade att inga kommuner använde sig av samtliga åtta undersökta verktyg. Högsta antalet verktyg som användes 2008 hos de undersökta kommunerna var fem, där en (1) kommun hade det antalet. Medelvärdet för kommunerna var 2.45, och de allra flesta kommunerna hade 2-3 verktyg.

Resultaten visar också en begränsad variation i den oberoende variabeln vilket kan ha bidragit till verktygens icke-signifikanta resultat i flernivåanalysen eftersom så många av kommunerna och således även deras medborgare befann sig i mitten. Framtida studier bör ta hänsyn till detta och förslagsvis klumpa ihop ”extremerna” för att uppnå större variation och därmed kunna se om mycket stora satsningar på många verktyg trots resultaten i denna studie kan öka det politiska deltagandet.

Vad gäller typen av verktyg som kommunerna har finns en speciell tyngd på verktyg som behandlar möjligheten till input till kommunerna snarare än möjligheten till diskussion.

Kommunerna verkar därför mer intresserade av att möjliggöra för medborgarna att berätta för dem vad de tycker, än av att underlätta för medborgarna att diskutera med varandra. Detta är svårt att förklara då Demokratiutredningen (SOU 2000:1) förespråkade ökad möjlighet till diskussion på lokal nivå.

En möjlig anledning till detta resultat är att användningen av Facebook inte har kartlagts. Ett fåtal kommuner nämnde under telefonsamtal att de har använt Facebook för interaktion och debatt med medborgarna, vilket medför att det är möjligt att andra kommuner har gjort detsamma men inte nämnt det, och att resultaten från enkäten således är missvisande. Det är dock diskutabelt i vilken utsträckning Facebook bör räknas till de verktyg som har diskuterats i denna studie. Exempelvis så diarieförs alla förslag och åsikter som kommer in till kommunerna via de verktyg som har undersökts, det är inte säkert att samma procedur gäller på Facebook. Det är inte heller tydligt vem som svarar på Facebooksidorna från kommunen och vilka som läser de inlägg som görs där. Till detta hör även att endast 27% av befolkningen använde sociala medier 2008 (Findahl 2012:15), jämfört med 80% som använde Internet generellt. Facebook kan därmed ha varit relevant att ha med, men det är oklart vilken effekt det kan tänkas ha haft på det politiska deltagandet 2008.

Utifrån detta framkommer även mönstret att kommunerna verkar jobba betydligt mycket mer med vertikal kommunikation än horisontell (se Coleman (2007) samt Hacker & van Dijk (2000) i tidigare avsnitt), samt att tvåvägskommunikationen är begränsad i den vertikala dimensionen. Vad gäller de mest populära verktygen synpunktsinlämning och kontaktuppgifter till politiker och/eller tjänstemän är dessa visserligen en form av tvåvägskommunikation då medborgare kan kontakta kommunen och dess företrädare och få svar, men det är en begränsad sådan utifrån en digitaldemokratisk synpunkt. Den interaktivitet som möjliggörs av digitalisering kan ses åsidosättas om dess möjligheter begränsas till formella klagomål, då en del av det nydanande i tekniken och dess institutionella tillämpning är möjligheten till utökad kontakt och diskussion. Det förefaller vara så att kommunerna främst möjliggör för medborgare att höra av sig till kommunerna med åsikter och synpunkter, snarare än ger möjligheter till diskussion och deltagande på ett djupare plan. Detta må vara förenligt med Demokratiutredningens (SOU 2000:1) önskemål om deltagardemokrati, men inte med önskemålen om deliberativa inslag.

Vad gäller operationaliseringarna är det i efterhand tveksamt om variabeln ”diskuterat politik” är relevant att använda i sammanhanget, då den snarare kan ses som en proxy för politiskt

intresse än ett aktivt deltagande utifrån den definition som presenterades tidigare. Validiteten i denna variabel kan därmed anses vara låg. Som tidigare nämnt var det dock den enda variabeln som skulle kunna fånga upp eventuella effekter av de verktyg som syftade till att möjliggöra diskussion bland kommuninvånare. Utifrån definitionen av politiskt deltagande hade det kanske rentav varit rimligare att exkludera verktygen som syftade till att öka diskussioner då användningen av dessa i strikt mening inte föll inom definitionen.

Slutligen, vad gäller de skeptiska rösterna kring digital demokrati med avseende på eventuell ökad ojämlikhet i det politiska deltagandet (se SOU (2000:1:99), Hacker & van Dijk (2000) och SOU (1999:117) i tidigare avsnitt), kan denna studie varken bekräfta eller avfärda deras farhågor. Resultaten som presenteras här kan inte användas för att säga något om i vilken utsträckning existerande deltagarklyftor har försvagats eller förstärkts, utan endast att demokratisk digitalisering i kommunerna inte har någon signifikant effekt på det politiska deltagandet.

## 7 Slutsatser

Sammanfattningsvis så visar resultaten från flernivåregressionsanalyserna att kommunvariabeln demokratiska digitala verktyg inte har någon effekt på det politiska deltagandet. Generellt har resultaten visat att andelen av variationen i politiskt deltagandet som är på kommunnivå är liten och att de individuella skillnaderna i politiskt deltagande är stora. Resultaten har även visat att förutsättningarna för politiskt deltagande är olika för olika former av deltagande. Hushållets inkomst visade sig exempelvis inte ha någon signifikant effekt på huruvida man hade kontaktat en politiker, vilket det hade på huruvida man hade kontaktat en tjänsteman. I enlighet med tidigare diskussion om studiens generaliserbarhet bör dessa resultat kunna generaliseras till övriga kommuner i Sverige.

Implikationerna som resultaten har för teorin om demokratisk digitalisering och demokratiska innovationer är nedslående. Den demokratiska innovationen digitalisering i kommunerna har inte haft den effekt som teorin menade att den kunde ha. Dessa resultat har därmed försvagat teorin. Detta innebär dock inte att den bör avfärdas då fältet är tämligen utforskat och studien behöver replikeras för att fastställa resultaten.

Utöver behovet av fler och upprepade studier kvarstår frågan om varför verktygen inte har haft den teoretiserade effekten. Den föreslagna kausala mekanismen med sänkta trösklar



framstår fortsatt som lockande och mer forskning behövs om varför effekten uteblir. En möjlig anledning till detta skulle kunna vara sättet på vilket kommunerna jobbar med digital demokrati. Som tidigare nämnt menar Grönlund (2003), Ranerup (SOU 1999:117:285-310) och Phang & Kankanhalli (2005) att tydliga mål och en sammanhängande vision kring vad man vill åstadkomma med e-verktygen är viktigt för att uppnå önskade resultat. Smith (2007) menar också att tydlighet och ”rätt” design är en dygd i sammanhanget. Exempelvis så har kommunerna tydligt satsat på att jobba med vertikal kommunikation snarare än horisontell, och frångått idén om deliberativa inslag i den lokala demokratin, som presenterades i Demokratiutredningen (SOU 2000:1). Utifrån detta är därför möjligt att e-verktygen inte har någon effekt på grund av verktygens design, deras syfte eller hur kommunerna har jobbat med frågan. Vidare forskning behövs därför för att undersöka varför verktygen inte har haft önskad effekt.

Slutligen så har den här studien bidragit med värdefull empirisk kunskap om effekterna av digital demokrati i kommunerna i Skåne och Västra Götaland, och därmed bidragit med ny kunskap till forskningen kring digital demokrati och demokratiska innovationer. Den har även presenterat ett teoretiskt bidrag i form av en sammanvävning av fler forskningsfält samt en kausal mekanism kring varför digitalisering bör leda till ökat deltagande.

## 8. Referenser

- Betänkande 2001/02:KU14. *Demokrati för det nya seklet*. Tillgänglig: [http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/demokrati-for-det-nya-seklet\\_GP01KU14](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/demokrati-for-det-nya-seklet_GP01KU14)
- Blomgren, M. (2012). *Det röda Norrland och det blå Sverige*. I: Lidström, A. (2012). *Ett delat Norrland: på väg mot regioner?*. Umeå Universitet.
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A resource model of political participation. *American Political Science Review*, 89(02), 271-294.
- Bäck, H., Teorell, J., & Westholm, A. (2006). *Medborgarna och deltagandeparadoxen: Att förklara olika former av politiskt deltagande*. I: Esaiasson, P., & Westholm, A. (2006). *Deltagandets mekanismer*. Liber: Malmö
- Coleman, S. (2007). *Foundations of digital government*. I: Chen, H., Brandt, L., Gregg, V., Traunmueller, R., Dawes, S., Hovy, E. & Larson, C. A. (Eds.). (2007). *Digital government: e-government research, case studies, and implementation* (Vol. 17). Springer Science & Business Media.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts juridik,.
- Esaiasson, P., & Westholm, A. (2006). *Deltagandets mekanismer*. Liber: Malmö
- Finkel, S. E., & Opp, K. D. (1991). Party identification and participation in collective political action. *The Journal of Politics*, 53(02), 339-371.
- Findahl, O. (2012). *Swedes and the Internet 2012*. Internet Infrastructure Foundation.
- Findahl, O. (2008). *Svenskarna och Internet 2008*. World Internet Institute: Hudiksvall
- Gilljam, M., & Jodal, O. (2005). *Demokratiutveckling i svenska kommuner. Del 3: Kommunala demokratiseringsvägen till en mer vital demokrati?* Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS), Göteborgs universitet.
- Gilljam, M., Jodal, O., & Cliffordson, O. (2004). *Demokratiutveckling i svenska kommuner. Del 2, Förklaringar till skillnader mellan kommunerna*. Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS), Göteborgs universitet.
- Gilljam, M., Jodal, O., & Cliffordson, O. (2003). *Demokratiutveckling i svenska kommuner. Del 1, En kartläggning av vad som har gjorts*. Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS), Göteborgs universitet.
- Gilljam, M., Karlsson, D., & Sundell, A. (2010). *Politik på hemmaplan. Tiotusen fullmäktigeledamöter tycker om politik och demokrati*. Kommentus,.
- Grönlund, Å. (2003). e-Democracy: in Search of Tools and Methods for Effective Participation. *Journal of Multi-Criteria Decision Analysis*, 12(2-3), 93-100.

Hacker, K. L., & van Dijk, J. (Eds.). (2000). *Digital democracy: Issues of theory and practice*. Sage.

Jordbruksverket (2012). *Allt om föreningsliv och kultur på landsbygden*. Jönköping: Jordbruksverket

Krokfors, A. (2012). *Demokratisk e-förvaltning i kommunen: En studie av e-tjänster och e-deltagande på kommunala webbplatser i Finland* (Doctoral dissertation). Helsingfors universitet

Macintosh, Ann (2007) e-Democracy and e-Participation Research in Europe. I: Chen, H., Brandt, L., Gregg, V., Traunmueller, R., Dawes, S., Hovy, E. & Larson, C. A. (Eds.). (2007). *Digital government: e-government research, case studies, and implementation* (Vol. 17). Springer Science & Business Media.

Nilsson, T. (2005). *Till vilken nytta? Om det lokala politiska deltagandets karaktär, komplexitet och konsekvenser* (Vol. 139). Lund University.

Phang, C. W., & Kankanhalli, A. (2008). A framework of ICT exploitation for e-participation initiatives. *Communications of the ACM*, 51(12), 128-132.

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

Prop. 2001/02:80. *Demokrati för det nya seklet*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/fe3c2e6f2bd843c2b51ccc6277e286c0/demokrati-for-det-nya-seklet>

Snijders, Tom A.B., and Bosker, Roel J. (2012). *Multilevel Analysis: An Introduction to Basic and Advanced Multilevel Modeling* (2<sup>nd</sup> ed.). London: Sage Publishers.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). (2016). *Digital delaktighet - en demokratisk angelägenhet*. Hämtad 2016-12-06 från <https://skl.se/naringslivarbetedigitalisering/digitalisering/digitaldelaktighetoppenhet/digitaldelaktighet.5557.html>

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). (2010). *IT-verktyg i demokratins tjänst*. Sveriges Kommuner och Landsting: Stockholm

SOU 2000:1. *En uthållig demokrati! - Politik för folkstyrelse på 2000-talet*.

SOU 1999:117. *IT i demokratins tjänst*.

Van Dijk, J. (2000). Models of democracy and concepts of communication. I: Hacker, K. L., & van Dijk, J. (Eds.). (2000). *Digital democracy: Issues of theory and practice*. Sage.

Wiklund, H. (2005). A Habermasian analysis of the deliberative democratic potential of ICT-enabled services in Swedish municipalities. *New media & society*, 7(2), 247-270.

## 9. Appendix

### Bilaga 1: första mailet till kommunerna

Hej,

Jag heter Anna Kuzmina och gör en studie om digitalt deltagande i Sveriges kommuner. Studien är en del av mitt examensarbete i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

Just nu gör jag en kartläggning av vilka digitala verktyg som finns i kommunerna och hur länge de har funnits. Jag skulle därför uppskatta om någon insatt tjänsteman i er kommun skulle kunna svara på en enkät om detta. Enkäten tar cirka 10 minuter och görs digitalt via den här länken: <https://goo.gl/forms/2xvzslFwFiKiclHX2>.

Vid eventuella frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta mig, Anna, via mail på [annaakuzmina@gmail.com](mailto:annaakuzmina@gmail.com), eller min handledare fil.dr. Frida Boräng på [Frida.Borang@pol.gu.se](mailto:Frida.Borang@pol.gu.se).

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning,

Anna Kuzmina

### Bilaga 2: andra mailet till kommunerna.

Hej,

Jag heter Anna och gör en studie om digitalt deltagande i Sveriges kommuner.

I slutet på förra veckan mailade jag ut en enkät till er om verktyg för digitalt deltagande i kommunerna, och har inte fått in något svar än. Deltagande i studien är självklart frivilligt, men varje uteblivet svar gör studiens resultat mindre pålitliga. Därför är det mycket viktigt att så många som möjligt svarar.

Målet med studien är att utvärdera om digitala verktyg så som e-förslag och möjligheter att lämna synpunkter om kommunens verksamhet digitalt leder till ökat politiskt deltagande i kommunerna.

För att svara på enkäten klickar ni på följande länk: <https://goo.gl/forms/2xvzslFwFiKiclHX2>.  
Enkäten tar ca 10 minuter.

Vid eventuella frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta mig, Anna, via mail på [annaakuzmina@gmail.com](mailto:annaakuzmina@gmail.com), eller min handledare fil.dr. Frida Boräng på [Frida.Borang@pol.gu.se](mailto:Frida.Borang@pol.gu.se).

Tack igen!

Med vänlig hälsning,

Anna Kuzmina

Bilaga 3: Enkäten

## Undersökning av kommuners verktyg för digitalt deltagande

Denna undersökning syftar till att kartlägga medborgares möjligheter till digitalt deltagande hos kommunerna i Sverige. Undersökningen görs av studenten Anna Kuzmina, med handledning av fil.dr. Frida Boräng, som en del av ett examensarbete i statsvetenskap vid Statsvetenskapliga institutionen på Göteborgs universitet.

Undersökningen kommer att ta cirka 10 minuter och jag ber er att svara så utförligt som möjligt på samtliga frågor.

Vid eventuella frågor och/eller funderingar är ni välkomna att kontakta mig på [annaakuzmina@gmail.com](mailto:annaakuzmina@gmail.com), och/eller min handledare Frida Boräng på [frida.borang@pol.gu.se](mailto:frida.borang@pol.gu.se).

1. Vad heter du och vilken kommun jobbar du på?
2. Är det möjligt, eller har det under någon period varit möjligt, att lämna medborgarförslag via mail eller hemsidan i kommunen? Om ja, vilket år blev det möjligt/mellan vilka år var det möjligt?

3. Är det möjligt, eller har det under någon period varit möjligt att lämna synpunkter om kommunens arbete på hemsidan? Om ja, vilket år blev det möjligt/mellan vilka år var det möjligt?
4. Finns det, eller har det under någon period funnits, en chattfunktion där medborgare kan diskutera direkt med tjänstemän och/eller politiker på kommunens hemsida? Om ja, vilket år infördes det/mellan vilka år fanns det?
5. Finns det, eller har det under någon period funnits, ett diskussionsforum för medborgarna på kommunens hemsida? Om ja, vilket år infördes det/mellan vilka år fanns det?
6. Finns det, eller har det under någon period funnits, en medborgarpanel via SMS i kommunen? Om ja, vilket år infördes det/mellan vilka år fanns det?
7. Finns det, eller har det under någon period funnits, en medborgarpanel via mail i kommunen? Om ja, vilket år infördes det/mellan vilka år fanns det?
8. Finns det, eller har det under någon period funnits, kontaktuppgifter till politiker tillgängliga på kommunens hemsida? Om ja, vilket år infördes det/mellan vilka år fanns det?
9. Finns det, eller har det under någon period funnits, kontaktuppgifter till tjänstemän tillgängliga på kommunens hemsida? Om ja, vilket år infördes det/mellan vilka år fanns det?
10. Finns det andra digitala verktyg i kommunen som du vill lyfta fram?
11. Får jag kontakta dig i framtiden om ytterligare komplettering av enkäten behövs?

#### Bilaga 4: Kodbok

konttja = Kontaktat tjänsteman

0=nej 1= ja

kontpol = Kontaktat politiker

0=nej 1=ja

diskpol = Diskuterat politik

0=nej 1=ja

indexbeteende = konttja + kontpol+diskpol

0= inga

1=har gjort 1

2=har gjort 2

3=har gjort 3

intressepol = Intresse för politik

1= inte alls intresserad

2= inte särskilt intresserad

3 = ganska intresserad

4 = mycket intresserad

utbniv = Utbildningsnivå

1= Ej fullgjord grundskoleutbildning

2= Fullgjord grundskoleutbildning

3= Studier vid gymnasium eller motsvarande

4= Examen från gymnasium eller motsvarande

5= Eftergymnasial utbildning, ej universitet  
6= Studier vid högskola/universitet  
7= Examen från högskola/universitet  
8= Examen från forskarutbildning

arsink = Årsinkomst för hushåll

1= 100 000 eller mindre  
2= 101 000 - 200 000  
3= 201 000 - 300 000  
4= 301 000 - 400 000  
5= 401 000 - 500 000  
6= 501 000 - 600 000

7= 601 000 - 700 000  
8= 701 000 - 800 000  
9= Mer än 800 000

indexverktyg = Antal verktyg kommunen har

0 = Inga verktyg  
1= Har 1 verktyg  
2= Har 2 verktyg  
... n= Har n verktyg  
98 = Otydligt svar  
99 = Ej svar